

कोरोना विषाणूचा इतिहास नऊ दशकांचा

दृष्टिकोन

डॉ. राजन वाल्हे । सूक्ष्मजीवशास्त्राचे प्राध्यापक, पुणे

कोरोना विषाणू प्रथमतः १९३०च्या दशकात प्राण्यांमध्ये रोगकारक अस्तित्व म्हणून आढळला. १९६०च्या सुमारास तो मानवी श्वसन संस्थेत संसर्गरोग निर्माण करणारा घटक आहे असे समजले. मानवी कोरोना विषाणू या सदराखाली प्रथम निदर्शनास आलेले कोरोना विषाणू म्हणजे : २२९ E, OCut, OCrw आदींचे वर्णने आहेत. परंतु, त्यांचे सखोल असे अन्वेषण झालेले दिसत नाही. कोरोना विषाणूसदृश कण प्रामुख्याने नवजात शिशूंच्या विष्टेत ग्यास्ट्रोइंटेरायटीस आणि एनडो-कार्डायटीस संभाव्य रोगकारक अस्तित्व म्हणूनही मिळालेले. परंतु, तत्कालीन तांत्रिक मर्यादामुळे त्यांचा बारकाईने अभ्यास होऊ शकला नाही.

कोरोना विषाणू त्याच्या अजून वेगळ्या स्वरूपात प्रकटला ते २००३ च्या जागतिक उद्रेकात म्हणजेच सार्स (Svere acute respiratory syndrome - SARS) आणि त्यावेळी त्याच्या त्या रूपाचे नाव होते सार्स कोरोना विषाणू (SARS Corona Virus-SARS-CoV); नवीन श्वसनसंस्था रोगकारक म्हणून. हा उद्रेक साधारण नऊ महिने चालला. त्यात सुमारे

८००० लोकांना संसर्ग झाला व अंदाजे ७७५ लोकांचा जीव त्याने घेतला. बरेच तज्ज्ञ असे मानतात की, सार्स कोरोना विषाणूची उत्क्रांती सार्स कोरोना विषाणूसदृश विषाणूपासून त्याच्या नैसर्गिक स्रोतात म्हणजेच वटवाघळात व मध्यंतरीच्या यजमानात (इंटरमिजीयट होस्ट) म्हणजे एकप्रकारच्या मांजरात झालेली आहे, असे संशोधक सुसान पौटनेन उल्लेख करतात.

जसे की सार्स उद्रेक हा २००३ मध्ये नियंत्रणात आला व विषाणूने पुन्हा डोके वर काढले नाही. नवीन कोरोना विषाणू २०१२ मध्ये मध्य पूर्व जगतात उदयास आला. त्याचे नाव 'मर्स कोरोना विषाणू'. तो सौदी अरेबियात व इतर मध्य पूर्व देशात बऱ्याच श्वसनसंस्था संसर्गाना कारणीभूत असल्याचे निदर्शनास आले. या संसर्गात मृत्युदर खूप जास्त (अंदाजे ५० टक्के; प्रारंभीच्या उद्रेकात) असला तरी काही तुरळक केसेस वगळता २०१३ पर्यंत उद्रेकाची गती जास्त नव्हती. २०१४ च्या ऑगस्टपर्यंत एकूण ८५० प्रकरणे (केसेस) आणि साधारण ३३० मृत्यु या मर्स कोरोना विषाणूमुळे झाले, असे फेहर व पर्लम्यान (२०१५) या संशोधकांनी लिहिले आहे.

सार्स व मर्सनंतर मानवी कोरोना विषाणू अजून वेगळ्या रूपात अवतरला. तो २०१९ डिसेंबरमध्ये जेव्हा काही अनिश्चित कारणामुळे उद्भवलेल्या न्युमोनियाचे रुग्ण चीनच्या वूहान शहरातील रुग्णालयात दाखल

झाले. हे रुग्ण वूहानच्या सीफूड व वेट अॅनिमल व्होलसेल मार्केटशी संबंधित होते. प्रारंभीच्या तपासणी अहवालात त्यांना कोरोनाचा संसर्ग झाल्याची संभावना वर्तविली. ११ फेब्रुवारी २०२० ला डब्ल्यूएचओने नव्या 'मानवी कोरोना विषाणू आजार २०१९'चे 'कोव्हिड-१९' असे नामकरण केले. त्याच्या घटनाक्रमानुसार अभ्यास हसीन रोथान आणि इतर संशोधकांनी (२०२०) खालीलप्रमाणे मांडला आहे.

पहिल्या केसेसची नोंदणी डिसेंबर २०१९ : पाच रुग्ण एआरडीएस (अक्यूट रेस्पिरॅटरी डीस्ट्रेस सिंड्रोम) या लक्षणांसह रुग्णालयात दाखल झाले व त्यात रुग्ण दगावला. २ जानेवारी २०२० पर्यंत ४१ रुग्ण दाखल व कोरोना विषाणू संसर्ग झाल्याचे प्रयोगशाळेतील अहवालात सिद्ध. २२ जानेवारी २०२० रोजी ५१७ रुग्णांची नोंद (चीनमधील २५ शहरातील); पहिले १७ मृत्यूंची नोंद. २५ जानेवारी २०२० रोजी १९७५ केसेसची नोंद व पुष्टी. एकूण ५७ मृत्यू. ३० जानेवारी २०२० रोजी ७७३४ केसेसची चीनमध्ये पुष्टी व ९० इतर देशातल्या केसेसची नोंद. एकूण मृत्युदराची गणना २.२ टक्के.

आजतागायत (या लिखाणापर्यंत) 'कोव्हिड-१९'ची जागतिक आकडेवारी अशी : एकूण केसेस ५,४२,३८५, त्यातले मृत्युमुखी २४,३६८ आणि बरे झालेल्या रुग्णांची संख्या १,२५,४९०. मृत्युदर अंदाजे ४.४ टक्के. 'कोव्हिड-

१९'ची सामान्य लक्षणे आहेत ताप, खोकला, थकवा, त्यासोबत डोकेदुखी, थुंकी येणे, अतिसार, इ. यात असे पाहणे महत्वाचे ठरते की 'कोव्हिड-१९', सार्स, मर्स व इतर फ्लूसदृश आजारांच्या लक्षणांमध्ये बरेचसे साम्य आहे. प्रतीबंधात्मक उपाय करताना यामुळे गोंधळ होऊ शकतो. श्वसन निष्कासिते, थेंबे आणि श्वसनसाव हे 'कोव्हिड-१९'चे ज्ञात प्रेषण मार्ग आहेत. काही बाबतीत जसे की मूत्र वा मल मार्गाने होणारे प्रेषण - ज्यावर अजून अभ्यास गरजेचा आहे. फारसा विचार प्रतिबंधाच्या दृष्टिकोनातून होताना दिसत नाही. 'कोव्हिड-१९'चा मृत्युदर कमी असला तरी सहज-सोपा प्रेषण मार्ग आणि संसर्गस्रोत परिसरातील संभाव्य प्राप्तकर्ता यामुळे संसर्ग दर कळीचा आणि काळजीचा मुद्दा असून, त्याची उपाययोजनात विशेष दखल घेतली पाहिजे. म्हणूनच अलगीकरणाच्या निकषांची काटेकोर पालन व जनसामान्यात त्याबद्दल जागरूकता खूप जरूरी आहे.

भारतासारख्या देशात जेथे एकूण लोकसंख्येसाठी असलेली वैद्यकीय सुविधांची स्थिती, वैद्यकीय, आहार, स्वच्छतेविषयी जागरूकता इ. पाहता कठोर उपाययोजनांचीच गरज आहे जे की आपण आता बघतो व करतो आहोत. शासनाने घोषित केलेल्या उपाययोजनांचे काटेकोर पालन करूया आणि 'कोव्हिड-१९'ला संपवू या.